

CD KLASSIEK

**Musiceren in Weimar
Johann Sebastian Bach**

In de oude muziek is de Britse sopraan Carolyn Sampson vandaag een van de leading ladies. Ze zingt dat repertoire verbluffend en met grote precisie, maar ze schittert al evenzeer in de opera. Vorig jaar wist Petra Mülleijans met het onvolprezen Freiburger Barockorchester haar te strikken voor een interessant project *Bach in Weimar*. De onlangs uitgebrachte cd bevat drie vroege cantates met een sopraan in de hoofdrol, door Johann Sebastian Bach in Weimar gecomponeerd.

De huwelijkscantate *Weichet nur, betrübte Schatten* (BWV 202) vergelijkt de liefde met de eerste lentezon die de treurige schaduw van de winter verjaagt. Wellicht is de aanleiding biografisch. In 1720 overleed Maria Barbara Bach, Bachs nicht en eerste echtgenote. Anderhalf jaar later hertrouwde de weduwnaar met de jonge zangeres Anna Magdalena Wilcke. Dat volstaat als opvolging van schaduw en licht, maar klopt niet met de Weimarperiode, want daar was hij in 1720 niet langer in dienst. Bach trok in 1708 immers naar Weimar en bleef er tot 1717. Wat er ook van zij, het klinkt heerlijk en de bin-

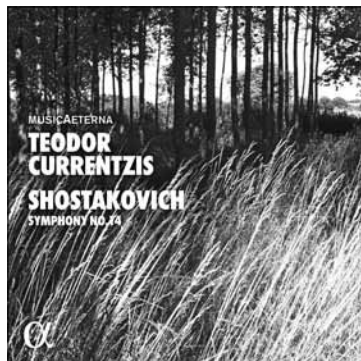
dende hobopartij is opmerkelijk. De aria *Sich üben im Lieben*, vol wijze woorden, wordt trouwens wel eens vaker concertant opgevoerd.

In Weimar kon Bach zich helemaal uitleven als hofcomponist, omdat hij niet verplicht was elke zondag een nieuwe cantate voor te leggen. Dat behoorde niet tot zijn taak. Ongevraagd componeerde hij in Weimar echter toch al enkele zondagscantates. Wellicht om aan te geven dat hij promotie verdiende en/of om eens flink te experimenteren met dat genre. De twee kerkelijke cantates op deze cd geven alleszins een goede kijk op Bachs mature kunstenaarschap in die periode. Carolyn Sampson slaagt erin die extreem dramatische ontwikkeling geloofwaardig neer te zetten. Een geweldige, contrastrijke prestatie, die de naar perfecte uitvoerders zoekende Bach belijst zou aangesproken hebben.

De afsluitende dubbelaria met de dialoog van de sopraan (gelovige christen) en de bas (hier vertolkt door Andreas Wolf) als Jezus is zonder meer subliem. (JC)

Johann Sebastian Bach, *Cantatas for Soprano*, door Carolyn Sampson (sopraan) en het Freiburger Barockorchester onder leiding van Petra Mülleijans, *harmonia mundi*, HMM902252, 23 euro.

CD KLASSIEK

**Praagse lente
Dmitri Sjostakovitsj**

Ludwig van Beethoven (1770-1827) componeerde dan wel negen symfonieën, Dmitri Sjostakovitsj (1906-1975) heeft er vijftien op zijn naam staan, waaronder enkele meesterwerken. De veertiende – voor sopraan, bas en orkest – ontstond in de lente van 1969. Eigenlijk zijn het orkestliederen op gedichten van Federico García Lorca, Guillaume Apollinaire, Wilhelm Küchelbecker en Rainer Maria Rilke, die vertaald werden naar het Russisch. Het werk geldt als een afrekening met Stalin en een verwerking van de onderdrukking van de Praagse Lente in 1968. De Franse dichter Guillaume Apollinaire (1880-1918) is nadrukkelijk aanwezig,

Wist u dat de man van Russische afkomst was en Wilhelm Apollinary Kostrowicki heette?

Geen betere vertolking van Sjostakovitsj' muziek dan door Russen, zouden wij zeggen. De Grieks-Russische dirigent Teodor Currentzis, geboren in 1972, leidt de opera en het orkest van de stad Perm evenals zijn eigen ensemble MusicaAeterna. Vooral het eerste deel, waarin een basstem traag zingt, voert je mee naar de diepte van de Slavische ziel. Currentzis, die graag opvalt met zijn punk uiterlijk, maakt tegenwoordig naam in de muziekwereld. Deze cd is een heruitgave van een opname van enkele jaren geleden. (EDS)

Dmitri Shostakovich, *Symphony No. 14*, door MusicaAeterna onder leiding van Teodor Currentzis, *Alpha* 378, 18 euro.

BOEK RELIGIE

**Dood van je kind
Martin Los**

De Nederlandse dominee Martin Los, geboren in 1946, was gedurende ruim twaalf jaar gereformeerd predikant toen hij met het hele gezin (vijf kinderen) overstapte naar de katholieke Kerk. In 1991 wijdde kardinaal Simonis hem tot priester, nadat hij drie jaar had gewacht op pauselijke dispensatie. Hij is dus een

van de weinige katholieke priesters in actieve dienst met een gezin. Vandaag is hij pastoor in de parochie Licht van Christus in het snel groeiende Leidsche Rijn, in het aartsbisdom Utrecht.

Bij zijn dochter Rosa werd op 36-jarige leeftijd longkanker vastgesteld en zij overleed na de slopende ziekte. Het overlijden van een kind is voor een mens zowat het zwaarst te verwerken feit. De gebruikelijke gang van zaken wordt immers omgekeerd. Dat soort van rouw kan leiden tot diepe vervreemding van de partner, van de omgeving, maar ook van zichzelf. Los heeft echter het gevoel dat zijn dochter hem werd teruggeschonken.

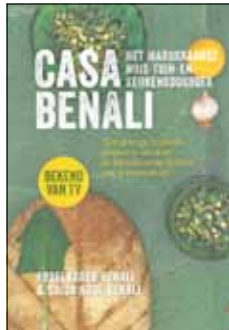
Na haar overlijden probeert haar vader zijn rouwproces onder woorden te brengen. Het resultaat is een boek vol herinneringen – aan Rosa's ziekteperiode, aan haar jeugd in het gezin, aan zijn eigen kindertijd in Pernis, waar hij de dood leerde kennen, aan mensen die hij als

geestelijke – aanvankelijk als dominee en nadien als priester – begeleidde bij afscheid en verdriet.

Dat verhaal laat je niet onberoerd. „Ik had als kind een vrijkaartje voor het theater van de dood ontvangen, zonder te weten waar de voorstelling overging”, klinkt het. Ongetwijfeld herkennen velen zich in die zin. Boven alles is dit een geloofszoektocht. „Mijn leven is ondenkbaar zonder het hare”, schrijft de priester. Ook daarin zullen velen zich herkennen. (EDS)

Martin Los, *Rouw op mijn dak. Een priester, een vader, de dood van zijn kind*, Adveniat, Baarn, 2017, 320 blz., 19,95 euro, ISBN 978 94 9209 352 3.

BOEK KEUKEN

**Vrijdaggebed
Echtpaar Benali**

Wat denkt u van zoete dorade met zeevruchten? De Marokkaanse keuken is veel meer dan kebab en het is hoog tijd dat we ons er door laten verleiden.

Casa Benali is een kookboek, geschreven door de Marokkaanse-Nederlandse televisiepresentator Abdelkader Benali, Bekende Nederlander en opiniemaker. Zo is hij voorzitter van de Libris Literatuur Prijs 2018.

In het boek neemt Benali's vrouw Saïda de lezer mee op ontdekkingsstocht door de Marokkaanse keuken. Haar man noteert herinneringen die de recepten oproepen en heeft het over de context van die gerechten. We leren alvast dat de Marokkaanse keuken niet onder één dak te brengen is. Elke regio heeft zijn eigenheden en de typische Berbercultuur moet steeds in rekening worden gebracht. Kip met koriander, ui en olijven is er het summum.

De bekende couscous blijkt bij uitstek op vrijdag te worden ge-

geten, na het traditionele gebed in de moskee. Couscous is het comfortfood van de Marokkanen. Hun keuken combineert soberheid met zoete flair. Benali herhaalt wat hij in Nederland eens hoorde zeggen: „Marokkanen zijn protestant en katholiek tegelijk.” Probeer dat maar te begrijpen. (EDS)

Abdelkader Benali, Saïda Nadi-Benali, *Casa Benali. Het Marokkaanse huis-tuin-en-keukenkookboek*, Arbeiderspers, Amsterdam, 2017, 240 blz., 22,50 euro, ISBN 978 90 2951 027 1.

BOEK ROMAN

**Vreemde geschiedenis
Claudio Magris**

De Italiaanse schrijver Claudio Magris, geboren in 1939, is hoogleraar moderne Duitse literatuur in Triëst. Zijn cultuurhistorisch portret *Donau* maakte hem in 1986 wereldberoemd en hij wordt vaak genoemd als mogelijke winnaar van de Nobelprijs literatuur. De KU Leuven gaf hem in 2011 een eredoctoraat. Centraal in Magris' oeuvre staat zijn geboortestad Triëst, die voor hem een mikrokosmos van Europa is. De Italiaanse stad, tot 1918 onderdeel van het Oostenrijks-Habsburgse rijk, bevindt zich immers op het snijpunt van de

Duits, Italiaanse en Slavische cultuur. Een groot deel van de inwoners zijn Slovenen.

Magris' jongste roman, *Het museum van oorlog*, bestaat uit brokkelige, fragmentaire verhalen en kun je elliptisch noemen. Het verhaal speelt zich af op diverse plaatsen, maar het brandpunt is Triëst. Een naamloze verzamelaar in Triëst probeert een museum op te richten, gewijd aan alle aspecten van de oorlog, vol met vreemde voorwerpen.

De oorspronkelijke titel van het boek is echter *Non luogo a procedere*, wat slaat op een Italiaanse juridische term die betekent dat niemand wordt vervolgd. Triëst was dan ook de enige plek waar de nazi's in de stad zelf een concentratiekamp inrichtten, de Risiera di San Sabba, waaruit massaal Italiaanse Joden naar Duitsland werden gedeporteerd en vermoord tijdens de periode van de Republiek van Salo (1943-1945), toen Triëst en omgeving door de nazi's als *Adriatisches Küstenland* werd bezet en er een bloedige strijd losbarstte met de partizanen van Tito.

De belangrijkste scène in het boek is ongetwijfeld een feest op kasteel Miramar, een Habsburgse zomerresidentie net bui-

ten de stad, op 20 april 1945 (Hitlers laatste verjaardag). Gastheer Odilo Globocnik was als SS'er persoonlijk verantwoordelijk voor de dood van een miljoen Joden in Polen. De man, een van Hitlers trouwste paladijnen, werd geboren in Triëst uit Duits-Sloveense ouders. De passieve betrokkenheid van de inwoners bij de volkerenmoord bleek groot en verdween in de nevelen van de geschiedenis.

Claudio Magris zelf noemt het boek een „middeleeuwse raamver telling”. Van de lezer wordt aandacht gevraagd, want aan de hand van de bijeengebrachte voorwerpen en uiteenlopende geschiedenissen wordt een groter verhaal verteld. (EDS)

Claudio Magris, *Het museum van oorlog*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2017, 395 blz., 24,99 euro, ISBN 978 90 2345 506 6.